

Андрій Потіха,

кандидат наук із соціальних комунікацій, науковий співробітник,
Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського
Голосіївський просп., 3, Київ, 03039, Україна
e-mail: pal56@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0003-4750-1542>

**ЗАСОБИ МАСОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ ПОЛІТИЧНИХ
ПАРТІЙ ЯК СКЛАДОВА ВІДОБРАЖЕННЯ
ПОЛІТИЧНОГО ПРОЦЕСУ В УКРАЇНІ
В УМОВАХ СВІТОВИХ ГЛОБАЛЬНИХ ПРОЦЕСІВ**

Проаналізовано роль засобів масової комунікації політичних партій як складової відображення політичного процесу в Україні в умовах світових глобальних процесів, вплив інформації партійних видань на формування політичних настроїв у суспільстві в період виборчих кампаній. Досліджено вітчизняний і світовий досвід вивчення та збереження інформації засобів масової комунікації для подальшого використання в процесі вивчення становлення політичних систем і формування багатопартійних систем. Наголошується на особливостях функціонування ЗМК політичних партій в Україні в період 1991–2019 рр. Звертається увага на необхідності більш досконалого вивчення партійних видань, систематизації, опрацювання в рамках науково-аналітичної діяльності, організації доступу до неї, створення на її основі аналітичного продукту.

Ключові слова: засоби масової комунікації політичних партій, вивчення та збереження партійних видань.

Сучасне суспільство справедливо називають інформаційним, оскільки інформація стає чи не найважливішим чинником його функціонування. З огляду на це, вплив ЗМК на формування громадської думки має тенденцію до зростання. Ще з початку 90-х років минулого століття в усьому світі спостерігається процес змін у політичних системах. Той факт, що соціалістична система розпалася, викликав всебічні зміни не лише безпосередньо в країнах Центральної та Південно-Східної Європи, а й істотно вплинув на трансформацію всієї системи міжнародної політики. Процес демократизації, який охопив європейські країни, не оминув й Україну. Використовуючи світовий досвід формування політичних систем та місце в цьому процесі засобів масової комунікації,

українські політики також приділяють значну увагу розвитку партійних ЗМК – з метою використання їх у політичній боротьбі за владу. Адже важливим елементом глобальних суспільних трансформацій кінця ХХ – початку ХХІ ст. стало зростання в суспільних відносинах ролі та впливів засобів масової інформації, які стають визначальною рушійною силою суспільного поступу. Це час, коли разом з уже традиційними друкованими ЗМК переживали становлення електронні ЗМК, що дає можливість більш оперативно поширювати інформацію та аналізувати її для потреб суспільства. Як зазначила О. Желай, «у процесі інформатизації суспільства простежується позитивна динаміка поширення новітніх технологій у маленьких містах і селах, що своє чергою поліпшує інформаційно-комунікативний зв'язок для оперативного інформаційно-аналітичного забезпечення управлінської ланки органів державної влади та самоврядування» [4, с. 114].

Метою дослідження є вивчення засобів масової комунікації політичних партій як складової відображення політичного процесу в Україні в умовах світових глобальних процесів, а також особливості ідеологічної спрямованості партійних видань і їхній вплив на свідомість виборців.

За допомогою партійних ЗМК політичні партії вибудовують свій імідж, особливо в контексті передвиборної боротьби. Важливим є також комунікаційний імідж політичної партії, тобто образ партії як комунікатора, учасника інформаційно-комунікаційних обмінів. Для формування такого образу політики за допомогою ЗМК використовують як смисли, які продукуються та поширюються в партійних ЗМК, так і технології, які при цьому використовуються. Також важливими компонентами комунікаційного іміджу партії є налагодження механізму зворотного зв'язку з виборцями – відкритість її ЗМК, використання інтерактивних технологій, а також формування партіями мас-медійних кластерів та рівень їхнього інформаційно-комунікаційного потенціалу (територіальне охоплення, цільова аудиторія, інформаційні, технічні й кадрові ресурси тощо).

Проблемам впливу ЗМК на формування громадської думки та суспільну свідомість присвячено роботи таких науковців, як В. Злишков, Г. Осика, М. Присяжнюк, Г. Шиллер, М. Вершиніна, С. Туронка та ін.

Серед праць, присвячених безпосередньо партійним ЗМК, цікавими є дослідження В. Георгієвської, В. Довгича, Р. Турія, Ю. Фінклера, П. Шевченка та ін.

У різних країнах ставлення до ЗМІ не однакове, але в основному збігається. Невід'ємною ознакою правової демократичної держави є забезпе-

чення свободи слова громадян, право на висловлювання власної думки та позиції, право на отримання й поширення інформації без перешкод. Ще автор проєкту Декларації незалежності США Т. Джефферсон, окреслюючи роль мас-медіа в розвитку держави, зазначав, що якби перед ним стояв вибір: уряд без газет чи газети без уряду, – то він, безумовно, обрав би газети без уряду, оскільки без свободи слова суспільство може прийти до диктатури [6, с. 18].

Водночас давню традицію та характерний для суспільної практики різних країн має образ ЗМК як вираз напружених стосунків між різними політиками та між політиками й журналістами. «Промовистий приклад: колишній федеральний канцлер ФРН Г. Шмідт колись назвав представників преси “вуличними розбійниками”, а його наступник на посаді Г. Коль порівняв певні друковані видання із системою каналізації у Гамбурзі» [7, с. 123].

Деякі дослідники наголошують на негативних сторонах діяльності ЗМК. За словами О. Федорової, до негативних сторін медіатизації політичної сфери відносять, по-перше, те, що ЗМІ оприлюднюють здебільшого той контент, який має значний резонанс, залишаючи за собою право визначати, які події вважати важливими. Часто може поширюватися інформація, яка вигідна тим чи іншим особам, а отже, у цільовій аудиторії формується штучно сконструйована реальність. По-друге, образи різних політичних діячів формуються у свідомості населення під впливом інформаційно-комунікативних каналів, а оцінка їхньої діяльності та політичної програми може набувати характеру нав'язаної. По-третє, ЗМІ можуть висвітлювати події й образи політиків так, як вважають за потрібне, а будь-яка вирвана з контексту фраза може інтерпретуватися таким чином, що її зміст не відповідатиме дійсності. Тобто ЗМІ здатні сформулювати будь-який образ і представити будь-яку подію у вигідному для себе світлі, що порушує сприйняття реальності в соціумі [8].

Найчастіше ЗМК політичних партій створюють позитивний міф про діяльність політичної сили, яку вони представляють, і, навпаки, негативний про своїх опонентів. Щоб досягти такого ефекту, політичне маніпулювання повинно здійснюватися системно, протягом тривалого часу й супроводжуватися систематичним впровадженням у масову свідомість соціально-політичних міфів – цілісного комплексу спрощеного відображення в суспільній та індивідуальній свідомості політичної реальності. Зазвичай завданням соціально-політичного міфу є спрощене пояснення складної політичної та соціально-економічної дійсності. Сила і впливовість соціально-політичних міфів обумовлюється їх існуванням

на ґрунті віри й апелюванням до архетипів. «Політичні міфи діють так само, як змія паралізує кролика перед тим, як атакувати його. Люди стають жертвами міфів без серйозного опору. Вони переможені й підкорені ще до того, як виявляються здатними усвідомити, що ж насправді сталося. Звичайні методи політичного насильства нездатні дати подібний ефект. Навіть під найпотужнішим політичним пресом люди не перестають жити приватним життям. Завжди залишається сфера особистої свободи, яка протистоїть такому тиску. Сучасні політичні міфи руйнують подібні цінності. Наші сучасні політики прекрасно знають, що великими масами людей набагато легше керувати силою уяви, ніж грубою фізичною силою. І вони майстерно використовують це знання» [5].

Потенційні виборці не завжди прагнуть правди, особливо якщо ця правда їм не подобається, і можуть ігнорувати очевидні, здавалося б, факти, якщо ті порушують комфортне світосприйняття. З іншого боку, неправдиві відомості, які вкладаються у вибудовану раніше картину світу, можуть сприйматися цілком лояльно як такі, що насправді мали місце. Якщо користуватися лише одним джерелом інформації, яке подобається читачу, то він урешті-решт стає переконаним у правдивості запропонованої інформації та заперечуватиме іншу. Тільки твердження й повторення в змозі змагатися один з одним, оскільки вони мають у цьому випадку однакову силу.

Проте ЗМК усе ж мають більше позитиву і відіграють важливу роль у процесі становлення багатопартійної системи та розвитку суспільних відносин в усіх демократичних країнах і покращенні політичної комунікації. За визначенням В. Бебика, «політична комунікація є своєрідним соціально-інформаційним полем політики, що з'єднує всі компоненти політичної сфери суспільства та структурує політичну діяльність [1, с. 144]. При цьому «будь-яке повідомлення щодо політичних процесів, які відбуваються в країні, доступне в мас-медіа. Будь-який індивід має право провести повний аналіз схожих реформ і вивчити досвід політичних змін в інших країнах та сформуванню особисту думку, що дає йому можливість взяти активну участь у політичному процесі» [3].

Важлива функція, що її виконують партії, – вплив на формування громадської думки. При цьому є відмінність між оприлюдненою думкою та громадською думкою. Оприлюднена через ЗМК думка часто створює видимість, ніби вона відображає думку суспільства. Почасти це, можливо, і правильно, але претензії на загальність у цьому розумінні неправомірні. Звичайно, громадська думка перебуває під впливом ЗМК різних партій та громадських спілок. При цьому виникає плюралістичне публічне

змагання, і не лише під час виборчих кампаній. Україні, де відбуваються процеси трансформації, для партій (насамперед провладних) виявилось дуже не вигідним, коли до населення не надходила постійно та в широкому обсязі інформація про труднощі, перешкоди, небезпеку, успіхи, перспективи й реальні терміни проведення змін [7, с. 14].

Нестача потрібної інформації або переважання в інформаційному полі критичної інформації опонентів призводили до втрати підтримки партії з боку громадськості. Важливим інструментом привернення уваги потенційних споживачів інформації для партійних ЗМК є визначення порядку денного, тобто вибір тематичного наповнення. Цей вибір формується, з одного боку, під впливом ідеологічних міркувань і завдань партійного керівництва, з іншого – під впливом загальних законів функціонування будь-яких ЗМК, для яких найголовніше – увага аудиторії. Важливість інформації, яка оприлюднюється, високий статус особи, про яку розповідається або у якій береться інтерв'ю, ексклюзивність такої інформації, її резонансність та оперативність традиційно є запорукою підвищеної уваги аудиторії.

Разом з тим ЗМК політичних партій, зокрема преса, є однією зі складових частин демократичного світобачення, а роль, яку вона відіграє в процесі демократичних перетворень, зокрема становлення багатопартійної системи, є набагато важливішою, ніж це може здатися на перший погляд.

Не зважаючи на прискорений розвиток електронних ЗМК, преса залишається затребуваним інформаційним продуктом, особливо для старшого покоління. Така ситуація пов'язана зі специфікою викладу інформаційних матеріалів у друкованих виданнях – інформація в них подається в певному порядку й систематизується за певними принципами, до яких користувач звикає і згодом легко орієнтується у виданні.

Світова практика засвідчує, що добре продумана інформаційна політика різних політичних партій впливає на політичні процеси, які мають стратегічне значення. Для здійснення своїх стратегічних планів політичні партії борються за владу, яка дає їм можливість проводити свою політику. Тому політики приділяють значну увагу ЗМК, за допомогою яких вони поширюють свої ідеї й плани. Для України в 90-х роках ХХ ст. характерним було зростання кількості партійних друкованих видань у різних регіонах. Можна прослідкувати зв'язок кількості партійних друкованих видань певної політичної сили з політичними настроями певного регіону. Проаналізувавши друковані видання політичних партій, які надходили до газетного фонду Національної бібліотеки України

ім. В. І. Вернадського, можна зробити висновок, що найбільш активно в цей період діяла Комуністична партія України (КПУ) і Народний рух України (НРУ). При цьому в південних і східних областях, де були більш просорійські настрої, домінували комуністи, а в західних – НРУ.

У 1991 р. активізували діяльність усі політичні сили й намагалися за допомогою ЗМК залучити на свій бік якомога більше громадян. Значно зросла видавнича діяльність – в Україні було видано близько 80 назв партійних газет. Проте в 1992 р. кількість партійних газет, що надходили до НБУВ, скоротилася до 39 назв. Причому лише 18 назв газет збереглося з 1991 р., усі інші видання започатковано в 1992 р.

У 1993 р., з поверненням на політичну арену КПУ й активізацією інших лівих сил, зросла кількість партійних газет, значну частку яких становили партійні видання лівого спрямування. До НБУВ у 1993 р. надійшло понад 54 назви газет. Найбільшу кількість отриманих бібліотекою видань знову становили газети НРУ – 14 назв, УРП – 9, СПУ (Соціалістична партія України) – 9 і лише п'ять назв видань різних комуністичних організацій. Натомість у 1994 р. значно зросла кількість видань Комуністичної партії України – 15 назв, але першість, як і раніше, утримував НРУ – 20 назв видань. УРП – 10 назв видань, СПУ – 6, КПУ і СПУ спільно видавали ще три газети. Усього в 1994 р. до фондів бібліотеки надійшло понад 73 назви видань.

На початку 1995 р. в Україні було зареєстровано 163 партійні газети, що видавалися в різних регіонах. Їх засновниками були різні партії. Більшість газет зареєстровано в областях і районах – 144, лише 19 зареєстровано як центральні. Саме в 1995 р. відбулися зміни у видавничій діяльності політичних сил і на перше місце вийшли комуністи, які значно наростили видавництво своїх газет. Лише до фондів НБУВ у цьому році надійшло понад 40 назв комуністичних газет і кілька газет, започаткованих спільно із СПУ. Другу позицію займав НРУ – 14 назв газет, УРП – 12, СПУ – 5. Інші партії знову обмежилися кількома виданнями.

У 90-х роках ХХ ст. партійні друковані видання були головним засобом комунікації політичних партій. Вплив комуністів зростав у південних і східних регіонах. Зокрема, у Запорізькій області видавалися чотири газети КПУ, дві газети спільно КПУ – СПУ, одна газета Партією комуністів більшовиків. Що стосується демократичного крила, то тут видавалося лише по одній назві газет – Партія реформи й порядок (ПРП), Українська республіканська партія (УРП) і НРУ. У Херсонській області: КПУ – 3 газети, СелПУ – 1, КУН – 1, НРУ – 2, СПУ – 1. Миколаївська область: КПУ – 3, СДПУ(о) – 1, ЛПУ – 1, АПУ – 1, НРУ – 1. Донецька

область: КПУ – 4 газети, ЛПУ – 2, СПУ – 3, КУН – 1, «Яблуко» – 1, Партія мусульман України – 1, Партія праці – 1, партія «Справедливість» – 1. Харківська область: КПУ, АПУ, НРУ, Всеукраїнський союз робочих мали по одному виданню, НДП – 4, СПУ – 2. Одеська область: КПУ – 3, Партія більшовиків, ЛПУ, НДП, НРУ – по одному виданню. Луганська область: КПУ – 7 видань, СПУ – 2, НРУ – 1, ДемПУ – 1. Автономна Республіка Крим: КПУ – 7, Комуністична партія Криму – 8, РДК («Русское движение Крыма») – 2 видання, ЛПУ – 1, Партія економічного відродження Криму – 1, Російська партія Криму – 1, Комуністична партія робочих і селян (КПРС) – 1.

Натомість у західних областях домінували демократичні сили правочентристського спрямування. При цьому ліві партії також мали значні інформаційні ресурси в цьому регіоні. Львівська область: НРУ мала 6 партійних видань, СПУ – 2, ДемПУ – 1, СПУ – 1, СДПУ(о) – 1, УНП «Собор» – 1, Союз комуністів – 1, ОУН – 2, УНА – 1, КУН – 3 видання, АПУ – 1, Союз офіцерів – 1, УРП-КУН – 1, Українська селянська демократична партія – 1. Івано-Франківська область: УРП – 1, КУН – 3, ДемПУ – 1, ОУН – 1, УХДП – 1, ЛПУ – 1, «Державна самостійність» та Українські націоналісти також мали по одному виданню. Рівненська область: НДП, КПУ, НРУ, КУН, ДемПУ – по одному друкованому виданню.

В інших областях України чіткої переваги якась політична сила не мала. У цілому ж по Україні найбільше видань мала КПУ – 57, НРУ – 39, СПУ – 29, КУН – 12, УРП – 7, ЛПУ – 7. Усі інші партії мали меншу кількість видань, які надходили до НБУВ. Крім того, серед населення під час виборчих кампаній поширювалася значна кількість друкованих видань, які не надходили до газетних фондів бібліотек.

Маючи потужний інформаційний потенціал і підтримку в багатьох регіонах України, ліві сили мали значну перевагу на виборах до Верховної Ради України в 1994 і 1998 р.

КПУ, СПУ та Селянська партія (СелПУ) в основному представляли інтереси директорів радгоспів і голів колгоспів. У січні 1994 р. ці партії об'єдналися в загальну передвиборну платформу. Ліві виступали за ради як найбільш демократичну форму влади, за багатоукладну, соціально орієнтовану економіку, за те, щоб пріоритети в кредитно-фінансовій сфері віддати державним структурам, а не комерційним.

Вони були проти приватної власності на землю. Передвиборна платформа КПУ містила й більш радикальні положення – відновлення управління економікою; перехід на лімітований розподіл мінімуму товарів першої необхідності; відновлення зруйнованих зв'язків з Росією

та іншими колишніми союзними республіками. Саме ці політичні сили мали підтримку виборців на Сході й Півдні України, частково в центральних регіонах.

Соціал-демократичний напрям представляли Соціал-демократична партія України (СДПУ), Українська соціал-демократична партія України (УСДП), Українська партія справедливості (УПС) та деякі інші. Ці партії виступали за побудову демократичної правової держави та громадянського суспільства з широким регіональним самоврядуванням та децентралізованою структурою влади. Базовими цінностями проголошувалися свобода, справедливість, солідарність. Основу економічної демократії вони вбачали в плюралізмі основних форм власності – приватної, кооперативної, акціонерної.

Центристський напрям представляли Партія демократичного відродження України (ПДВУ), Ліберально-демократична партія України (ЛДПУ), Ліберальна партія України (ЛПУ), ПВСПУ, Всеукраїнське об'єднання «Громада», Партія економічного відродження (ПЕВ), а також передвиборний блок «Міжрегіональний блок реформ» (МБР). Центристи виступали за будівництво багатоукладної економіки, в основі якої лежить приватна власність, за приватизацію в економіці та сільському господарстві; підтримували розвиток фермерства, малого й середнього бізнесу, зниження податкового тягаря.

Народний рух України, Республіканська партія України, Християнсько-демократична партія України, Демократична партія України, Партія зелених України представляли націонал-демократичний напрям. Вони виступали за єдність прав нації та прав людини, за інтеграцію України у європейські структури. Економічна платформа націонал-демократів базувалася на визнанні приватної власності як основи економічної незалежності та політичної свободи людини.

Вибори в 1994 р. показали значний вплив партій лівого спрямування, зокрема комуністів. Після кількох етапів голосування комуністи отримали 89 місць у Верховній Раді, АПУ – 23, НРУ – 26, СПУ – 17, СелПУ – 18, УРП – 9, КУН – 6, НДП – 14, ХДП – 10, ПСПУ – 2, СДПУ(о) – 2, Партія праці – 2, Партія демократичного відродження України – 3, ДПУ – 4, СДПУ – 2, Громадянський конгрес України – 2, Українська консервативно-республіканська партія – 1.

В Україні 29 березня 1998 р. відбулися чергові вибори до Верховної Ради. На депутатські місця претендувало 30 політичних партій і виборчих блоків, але тільки вісім з них подолали 4-відсотковий бар'єр голосів, що дало їм право на участь у розподілі депутатських мандатів. Серед них:

Компартія України – 84 мандати; Народний рух – 32; Виборчий блок СПУ та СелПУ – 29; Партія зелених – 19; НДП – 17; «Громада» – 16; ПСПУ – 14; СДПУ(о) – 14. Решту місць отримали депутати, обрані в одномандатних виборчих округах [2].

Під час виборів у 2002 р. із 33 політичних партій і блоків, які брали участь у виборах, шість партій пройшли встановлений 4-відсотковий бар'єр і зарезервували місця в парламенті: Блок В. Ющенко «Наша Україна» – 23,57%, Комуністична партія України – 19,98%, «За єдину Україну!» – 11,77%, Блок Ю. Тимошенко – 7,26%, Соціалістична партія України – 6,87%, Соціал-демократична партія України (об'єднана) – 6,27%.

При цьому західні та північні області віддали перевагу Блоку В. Ющенко «Наша Україна», південні та східні регіони – Комуністичній партії України, Донецька область віддала перевагу блоку «За єдину Україну!», соціалісти мали перевагу в ряді районів Полтавської та Черкаської областей.

Отже, імовірність впливу партійних ЗМК залишається актуальною і потребує вивчення. Інформація друкованих видань доступна пересічним читачам і дослідникам. Крім того, консолідована інформація, підготовлена інформаційно-аналітичними службами бібліотек, також може бути використана дослідниками.

З 2002 р. швидкими темпами в Україні, як і в усьому світі, зростає роль інтернет-ресурсу. Політичні партії створюють свої сайти та користуються сторінками в соціальних мережах. Світовий досвід показує, що це найбільш зручна форма поширення інформації. Її можна поширювати швидко, на широкому просторі та мати зворотний зв'язок.

Більшість політичних партій включились у цей процес. Комуністи швидко зорієнтувалися та створили свої сайти в усіх регіонах України. Проте продовжували видавати друковані газети і їх аналоги в електронному варіанті. Незважаючи на те що вони брали участь у діяльності державних інститутів (Верховна Рада, іноді в урядових структурах, у місцевих органах влади), комуністи критикували соціально-економічну політику влади й ще більше – представників правих сил (націоналістів). На адресу опонентів вони часто використовували різкі висловлювання, які були незавжди аргументовані. Публікації на сторінках партійних видань були насичені пропагандистськими матеріалами, які закликали до зближення з Росією, заперечували співробітництво з МВФ, критикували реформи, які намагалася проводити влада, та націоналістів. Характерні назви інформаційних матеріалів: «Украинская реформа. Синоним –

пошли вон!», «Спасти український ВПК может только Таможенный союз», «Таможенный союз – единственная оставшаяся точка опоры», «Советы МВФ превратят Украину в Сомали», «К равенству и братству – со “Свободой”?» тощо.

Партія регіонів, яка в цей час набирала сили, як і комуністична створювали свої сайти в усіх регіонах, мали електронні й друковані версії газет. Широко використовували соціальні мережі.

Інші політичні партії також стали використовувати Інтернет для поширення інформації про свою діяльність. Щоправда, виборці старшого покоління більше стали орієнтуватися на телебачення.

За результатами виборів-2006 Партія регіонів отримала 186 мандатів, Блок Ю. Тимошенко – 129, Народний союз «Наша Україна» – 81, Соціалістична партія України – 33, Комуністична партія України – 21.

Дострокові парламентські вибори-2007 значних змін у розстановку політичних сил не принесли. Партія регіонів отримала 34,37% голосів виборців, Блок Ю. Тимошенко – 30,72%, «Наша Україна – Народна самооборона» – 14,16%, КПУ – 5,39%, Соціалістична партія України – 5,69%.

На виборах-2012 Партія регіонів отримала 30%, «Батьківщина» (включно з Об'єднаною опозицією) – 25,55%, Український демократичний альянс «За реформи» (УДАР) – 13,97%, Комуністична партія України – 13,18%, «Свобода» – 10,45%.

Ситуація різко змінилася у 2014 р. Після Революції гідності було заборонено КПУ, зникла з політичної арени Партія регіонів. До влади прийшли інші політичні сили, які переважно використовували електронні ресурси, пропагуючи свої ідеї й плани.

Проте у 2019 р. на парламентських виборах перемогла партія «Слуга народу», яка майже не використовувала своїх партійних видань (в основному використовувала соціальні мережі) та телебачення. Використавши критику влади та нічого надзвичайного не запропонувавши, партія «Слуга народу» отримала більшість у Верховній Раді. Цей феномен буде досліджено вітчизняними й зарубіжними фахівцями.

Разом з тим ЗМК політичних сил продовжують відігравати важливу роль у суспільно-політичних процесах. Інформація, яку вони поширюють, може бути важливою для дослідників сучасних глобальних процесів як в Україні, так і в інших країнах.

Досконало вивчити всю партійну пресу досить складно, адже вона, як і інші партійні засоби масової комунікації, перенасичена інформацією, яка не завжди достовірна, частіше має пропагандистський характер. Розіб-

ратися в цій інформації, порівняти з іншою та проаналізувати її можуть досвідчені експерти й аналітики. У таких умовах зростає роль інформаційно-аналітичних служб, які еволюціонують у напрямі подальшої спеціалізації, дедалі більше перетворюючись на своєрідні дослідницькі центри, здатні фахово вивчати й опрацювати інформацію, яку поширює преса.

Враховуючи значення діяльності політичних партій для функціонування системи демократії в різних країнах, а також вплив політичних партій на розвиток процесів усередині громадянського суспільства, матеріали партійних ЗМІ стають джерелами ґрунтовного інформаційно-аналітичного опрацювання різних аналітичних структур бібліотек, які займаються інформаційним забезпеченням процесу суспільних трансформацій, зокрема й шляхом підготовки науково-аналітичних продуктів. У зв'язку із цим постає питання програмно-технологічного забезпечення процесу науково-аналітичного опрацювання матеріалів партійних ЗМК.

До технологій, які використовуються в процесі опрацювання матеріалів друкованих ЗМІ, насамперед належать інформаційні технології підготовки, зберігання та копіювання текстової інформації, переводу її в машинозчитувану форму для архівного збереження, аналітичного опрацювання або надання до неї широкого доступу. Важливим моментом є перетворення зібраної інформації у форму, придатну для машинного оброблення – сканування паперових примірників партійних видань, супровід їх метаданими, систематизація. Опрацьована та систематизована відповідним чином інформація стає доступною для пошуку за джерелом (за назвою видання), партійною належністю, періодом, регіональною ознакою. Таким чином створюються умови для проведення ретроспективного аналізу інформації певного партійного видання та порівняльного аналізу інформації газет різної партійної приналежності одного періоду. Відповідно, на початку дослідження важливим є створення техніко-технологічного підґрунтя для роботи з такими інформаційними матеріалами: наявність сканерів, комп'ютерного й програмного забезпечення, розроблених технологій і науково-методичних рекомендацій формування баз даних.

Питання архівування бібліотеками інтернет-ресурсів ґрунтовно висвітлювалося в монографії В. Копаневої «Бібліотека як центр збереження інформаційних ресурсів Інтернету» (Київ, 2009). За допомогою спеціальних програм зарубіжні бібліотеки мають можливість архівувати не лише окремі інтернет-ресурси, а й цілі сегменти інтернет-простору. Вражає у зв'язку із цим досвід Національної бібліотеки Норвегії, яка

з 2005 р. вивантажує щоденно інтернет-версії всіх газет норвезького домену Інтернету. Проте, беручи до уваги специфічні українські реалії, у яких питання архівування інтернет-ресурсів за допомогою автоматичного моніторингу поки що є справою майбутнього, можна лише акцентувати увагу на дослідженні доступних вітчизняним бібліотекам альтернативних підходів, одним з яких є збереження інформації партійних ЗМК інтернет-середовища в консолідованому вигляді в інформаційно-аналітичних продуктах бібліотек, а також створення файлових колекцій, які формуються шляхом тематичного ручного архівування.

Список бібліографічних посилань

1. Бебик В. М. Інформаційно-комунікаційний менеджмент у глобальному суспільстві: психологія, технології, техніка паблік рілейшнз. Київ : МАУП, 2005. 440 с.

2. Вибори до Верховної Ради 1998 р. *Навч. матеріали онлайн : вебсайт*. URL: https://pidruchniki.com/12191010/istoriya/vibori_verhovnoyi_radi_1998_r. (Дата звернення: 12.02.2020).

3. Дем'яненко М. Інтернет-комунікації як складова медіатизації політичного процесу: соціокомунікативний аспект. *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. 2019. Вип. 53. С. 213–225. <https://doi.org/10.15407/np.53.213>.

4. Желай О., Соболева І. Бібліотечний інформаційно-аналітичний супровід регіональних владних інституцій як важлива складова розвитку стратегічних комунікацій: досвід СІАЗ і НЮБ НБУВ. *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. 2019. Вип. 53. С. 107–118. <https://doi.org/10.15407/np.53.107>.

5. Кара-Мурза С. Г. Манипуляция сознанием. URL: <http://www.milogiya2007.ru/manipulator1.htm>. (Дата обращения: 15.14.2011).

6. Кін Д. Мас-медіа і демократія / пер. з англ.: О. Гриценко, Н. Гончаренко. Київ : К.І.С., 1999. 134 с.

7. Політичні партії в демократичному суспільстві / упоряд.: Й. Тезінг, В. Гофмайстер. Київ, 1997. 126 с.

8. Федорова Е. В. Медиатизация как важный ресурс современного политического процесса, направленный на адаптацию политических субъектов к новым формам массовых коммуникаций. *Вестн. Евразийской науки*. 2018. № 3. URL: <https://esj.today/PDF/14 ECVN318.pdf>.

References

1. Bebyk, V. M. (2005). Informatiino-komunikatsiinyi menedzhment u hlobalnomu suspilstvi: psykholohiia, tekhnolohii, tekhnika publik rileishnz [Information and communication management in a global society: psychology, technology, technology of public relations]. Kyiv: MAUP [in Ukrainian].
2. Vybery do Verkhovnoi Rady 1998 r. [Elections to the Verkhovna Rada in 1998]. *Navchalni materialy onlain: vebseit – Online Training Materials: website*. Retrieved from https://pidruchniki.com/12191010/istoriya/vibori_verhovnoyi_radi_1998_r [in Ukrainian].
3. Demianenko, M. (2019). Internet-komunikatsii yak skladova mediaty-zatsii politychnoho protsesu: sotsiokomunikatyvnyi aspekt [Internet communication as a component of the mediation of the political process: the socio-communicative aspect]. *Naukovi pratsi Natsionalnoi biblioteki Ukrainy im. V. I. Vernadskoho – Transactions of V. I. Vernadsky National Library of Ukraine*, 53, 213–225. <https://doi.org/10.15407/np.53.213> [in Ukrainian].
4. Zhelai, O., Sobolieva, I. (2019). Bibliotechnyi informatiino-analitychnyi suprovod rehionalnykh vladnykh instytutsii yak vazhlyva skladova rozvytku stratehichnykh komunikatsii: dosvid SIAZ i NtUB NBUV [Library information and analytical support for regional power institutions as an important component of strategic communications development: the experience of SIAS and NUB NBU]. *Naukovi pratsi Natsionalnoi biblioteki Ukrainy im. V. I. Vernadskoho – Transactions of V. I. Vernadsky National Library of Ukraine*, 53, 107–118. <https://doi.org/10.15407/np.53.107> [in Ukrainian].
5. Kara-Murza, S. G. Manipuliatciia soznaniem [Manipulation of consciousness]. Retrieved from <http://www.milogiya2007.ru/manipulator1.htm> [in Russian].
6. Kin, D. (1999). Mas-media i demokratiia [Mass media and democracy]. (O. Hrytsenko, N. Honcharenko, Trans). Kyiv: K.I.S. [in Ukrainian].
7. Tezhinh, Y., Hofmaister, V. (1997). Politychni partii v demokratychnomu suspilstvi [Political parties in a democratic society]. Kyiv [in Ukrainian].
8. Fedorova, E. V. (2018). Mediatizatsiia kak vazhnyi resurs sovremenogo politicheskogo protsesa, napravlennyi na adaptatsiiu politicheskikh subektov k novym formam massovykh kommunikatsii [Mediatization as an important resource of the modern political process aimed at adapting political subjects to new forms of mass communication]. *Vestnik Evraziiskoi nauki – Bulletin of Eurasian Science*, 3. Retrieved from https://esj.today/PDF/14_ECVN318.pdf [in Russian].

Стаття надійшла до редакції 17.03.2020.

Andrii Potikha,

PhD (Social Communications), Research Associate,

V. I. Vernadsky National Library of Ukraine

3 Holosiivskyi Ave., Kyiv 03039, Ukraine

e-mail: pal56@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0003-4750-1542>

Political Parties Media as a Component of the Mapping of the Political Process in Ukraine in the Context of Global Processes

The paper draws attention to the processes of changes in political systems since the beginning of the 90 s around the world. The fact that the socialist system collapsed caused comprehensive changes not only directly in the countries of Central and Southeast Europe, but also significantly affected the transformation of the entire system of international politics. The democratization process that swept the European countries did not bypass Ukraine either. Using the world experience in the formation of political systems and the place of mass communication in this process, Ukrainian politicians also pay great attention to the development of parties media to use them in the political struggle for power. Indeed, an important element of global social transformations of the late 19th – early 20th century was increasing the role and influence of the media in public relations, which has become the determining driver of social development over time.

The role of political parties media as a component of the reflection of the political process in Ukraine in the context of global processes, the influence of information from party publications on the formation of political moods in society during election campaigns is analyzed. The Ukrainian and world experience in analysis and preservation media information for further use for study the formation of political processes and formation of multi-party systems is compiled. The features of the functioning of political parties media in Ukraine in the period 1991–2019 are noted.

Given the importance of political parties activities for the functioning of the democracy system in various countries, as well as the influence of political parties on the development of processes in realities of civil society, the materials of party mass media become sources of thorough information and analytical processing which various libraries analytical structures that are engaged in information support of the process of social transformations, perform through the preparation of scientific and analytical products. In this regard, the problem of software and technological provision of scientific and analytical processing of materials of party media, arises. Foreign experience shows that with the help of special programs foreign libraries have the ability to archive

not only individual Internet resources, but entire segments of the Internet space. In this regard, the experience of the National Library of Norway which, since 2005, uploads daily online versions of all newspapers in the Norwegian Internet domain, is impressive.

Keywords: political parties media, study and preservation of parties publications, National Library of Norway.